

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У СВІТОВІЙ ТОРГІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ: МІСЦЕ ТА РОЛЬ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

*С. О. Геращенко, к. е. н., доцент, НТУ «Дніпровська політехніка»,
Herashchenko.S.O@ntu.one, orcid.org/0000-0003-3194-1674,*

*В. В. Чорнобаєв, к. е. н., доцент, НТУ «Дніпровська політехніка»,
Chornobaiev.V.V@ntu.one, orcid.org/0000-0001-6624-6423,*

*С. Р. Абрамовська, студентка, НТУ «Дніпровська політехніка»,
Abramovska.S.R@ntu.one*

Методологія дослідження. Методологічною основою дослідження послуговували методи: аналізу та синтезу – при виявленні сучасних тенденцій в розвитку міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією; факторний аналіз – при виокремленні чинників, що стимулюють зростання обсягів міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією; узагальнення – при обробці статистичних даних з метою встановлення динаміки світового експорту й імпорту зернових культур у розрізі найбільших країн-експортерів; нормативного аналізу – при формуванні рекомендацій щодо покращення позицій України на світовому ринку сільськогосподарської продукції та створення умов для її продовольчої безпеки.

Результати. Розглянуто сучасні світові тенденції у розвитку міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією, виокремлено основних суб'єктів світового аграрного ринку. Визначено місце України на світовому ринку сільськогосподарської продукції та показано ту роль, яку відіграє країна у формуванні пропозиції зазначеного товару. Виокремлено основні проблеми продовольчої безпеки України, які пов'язані з її участю в міжнародних торгово-економічних відносинах в аграрному секторі економіки. Надано рекомендації щодо посилення конкурентних позицій України на світовому ринку сільськогосподарської продукції та створення умов для її продовольчої безпеки.

Новизна. Запропоновано підхід до визначення основних світових тенденцій у сфері міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією, що ґрунтується на компаративному аналізі викликів і можливостей для країни, яка приймає участь в міжнародному обміні аграрною продукцією. Виявлено слабкі та сильні сторони участі України в міжнародній торгівлі сільськогосподарською продукцією з огляду на її економічну безпеку. Визначено нові можливості і виклики для експорту сільськогосподарської продукції національного виробництва.

Практична значущість. Проведений аналіз дає розуміння стану та тенденцій розвитку світового ринку сільськогосподарської продукції, що дозволяє посилити місце і роль України торговельно-економічних відносинах з іншими країнами світу, а також створити умови для її продовольчої безпеки.

Ключові слова: світовий ринок сільськогосподарської продукції, продовольча безпека, проблеми продовольчої безпеки України.

Постановка проблеми. Світова торгівля сільськогосподарською продукцією є однією із ключових складових глобальної торгівлі, забезпечуючи продовольчу безпеку та економічний розвиток багатьох країн. У

контексті процесів глобалізації торгівлі ринок сільськогосподарських товарів відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності цін, збалансуванні попиту та пропозиції, а також у розвитку інновацій та технологій у

сільському господарстві.

Останніми роками світовий ринок сільськогосподарської продукції зазнав значних змін через вплив різноманітних чинників, таких як кліматичні зміни, політичні нестабільності, пандемія COVID-19, військова агресія РФ проти України, а також розвиток технологій і зміна споживчих уподобань. Тому важливо аналізувати ці тенденції та їх вплив на обсяги і структуру світової торгівлі сільськогосподарськими товарами для розуміння поточних і майбутніх викликів та можливостей у цій галузі.

Зокрема, війна в Україні суттєво вплинула на світову торгівлю сільськогосподарською продукцією та навіть суттєвих змін в глобальній економіці в цілому. Україна та країна агресор РФ є одними з найбільших експортерів зернових культур, таких як пшениця та кукурудза. Військові дії призвели до зменшення експорту цих ключових товарів, спричинивши значні коливання цін на глобальних ринках. Війна також вплинула на логістичні ланцюги постачання, підвищивши витрати на транспортування та створила додаткові ризики для імпортерів і експортерів по всьому світу. В сучасному динамічному світі держави повинні значно більше уваги приділяти зміцненню національної та продовольчої безпеки.

Тому, міжнародна торгівля сільськогосподарською продукцією є важливим аспектом економіки сучасного світу, що суттєво впливає на продовольчу безпеку різних країн, в тому числі України. Глобальні тенденції та динаміка міжнародної торгівлі впливають на виробництво, споживання та доступність сільськогосподарських продуктів, що має важливе значення для забезпечення стабільності та безпеки продовольства в країні.

Дослідження, що проведені на основі даних FAOSTAT, Всесвітньої торгової організації (ВТО) тощо дозволяють глибше зрозуміти сучасні тенденції у світовій торгівлі сільськогосподарською продукцією та визначити основні напрямки розвитку цього сектора в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у дослідження даної проблематики, зокрема у питання розвитку світового продовольчого ринку, ви-

вчення ролі України на світовому ринку сільськогосподарської продукції, зробили вітчизняні вчені: Кваша С. М., Григор'єв С. О. [1], Саблук П. Т., Білорус О. Г., Власов В. І. [2], Лупенко Ю. О., Пугачов М. І., Духницький Б. В. [3], Кириленко І. Г., Івченко В. Є., Дем'янчук В. В. [4,5], Федосєєва Г. С. [6]. Проте дослідження світового ринку сільськогосподарської продукції вимагає врахування значущих змін, що перманентно мають місце в останні роки та місяці, серед яких як економічні процеси, так і політичні, військові, зокрема військова агресія РФ проти України, екологічні, непередбачувані, типу пандемії коронавірусу COVID-19 та постпандемічний період тощо.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є дослідження сучасних світових тенденцій в міжнародній торгівлі сільськогосподарською продукцією та дослідження місця і ролі України в даних процесах, аналіз проблем продовольчої безпеки України, пов'язаних з міжнародною торгівлею сільськогосподарською продукцією.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародна торгівля сільськогосподарською продукцією в сучасних умовах зазнає значних змін під впливом різноманітних глобальних факторів.

Основні світові тенденції міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією можна представити у вигляді наступних двох тенденцій:

1. Зростання торгівлі. Світова торгівля сільськогосподарською продукцією протягом останніх років зростає, і ця тенденція, ймовірно, збережеться в найближчі роки. Очікується, що до 2025 року світовий експорт сільськогосподарської продукції сягне 3 трлн доларів США [7].

2. Зміни в структурі торгівлі. Спостерігається тенденція до зростання торгівлі продуктами переробки замість сировини. Країни, що розвиваються, збільшують свою частку на світовому ринку сільськогосподарської продукції [8]. Виникають нові торговельні потоки, наприклад, між країнами Африки та Азії.

Факторами, що стимулюють зростання міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією є:

– зростання населення, особливо в країнах, що розвиваються, призводить до збільшення попиту на продукти харчування;

– зростання доходів призводить до зміни споживчих уподобань на більш дорогі та різноманітні продукти харчування;

– урбанізація призводить до зменшення виробництва продуктів харчування в містах, що стимулює зростання імпорту.

Зміни в структурі торгівлі, включаючи збільшення частки перероблених продуктів і активну участь країн, що розвиваються, формують нові виклики та можливості для глобального ринку. Ці тенденції свідчать про необхідність адаптації країн до нових умов торгівлі, вдосконалення аграрної політики та інфраструктури для забезпечення стабільності та продовольчої безпеки національних економік.

Охарактеризувати світові тенденції міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією можна через виклики та можливості, з якими вона стикається. Серед викликів важливо відзначити:

1. Торгові бар'єри, такі як: тарифи та квоти, що перешкоджають вільній торгівлі сільськогосподарською продукцією.

2. Ціни на сільськогосподарську продукцію піддаються значним коливанням,

що може негативно впливати на доходи фермерів і продовольчу безпеку.

3. Зміни клімату можуть негативно впливати на виробництво сільськогосподарської продукції, що може призвести до збільшення цін і дефіциту продовольства.

Серед можливостей слід відзначити наступні:

1. Попит на органічну продукцію зростає, що відкриває нові можливості для експортерів.

2. Нові технології, такі як: точне землеробство, біотехнології та навіть застосування агродронів, допомагають збільшити виробництво та знизити витрати, що може зробити сільськогосподарську продукцію більш конкурентоспроможною на світовому ринку [10].

Також, варто зазначити, що світова торгівля зерновими культурами зазнала значних змін протягом останніх трьох років, відображаючи різноманітні фактори, такі як: кліматичні умови, попит на продукцію, економічні та політичні впливи.

Якщо проаналізувати динаміку світового експорту зернових культур у розрізі найбільших країн-експортерів за 2021–2023 рр., то отримаємо наступні дані, представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка світового експорту зернових культур у розрізі найбільших країн-експортерів за 2021–2023 рр., млрд дол. США

Країна	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Темп зростання, %	
				2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
США	30,4	31,6	23,3	104,0	73,9
Бразилія	4,8	13,9	15,0	287,4	107,8
Австралія	10,0	3,8	5,0	37,4	133,6
Індія	12,4	14,1	11,3	114,1	80,1
Канада	8,7	10,2	11,2	116,8	110,4
Україна	12,3	9,2	8,3	74,3	90,6
Франція	8,3	11,9	8,3	142,6	69,5
Аргентина	13,6	14,4	8,1	106,5	55,9
Таїланд	3,5	4,1	5,2	117,2	128,5
Румунія	4,3	4,6	4,5	107,1	97,2
В'єтнам	3,1	3,3	3,9	104,9	118,5
Польща	2,3	3,3	3,9	143,0	117,4
Німеччина	3,3	3,8	3,4	114,0	91,2

Складено за [9].

Аналіз показників експорту зернових культур за країнами приведена в табл.1 свідчить про суттєві зміни в середовищі сві-

тових експортерів зерна. Сполучені Штати залишаються одним з провідних експортерів зернових, хоча їхній обсяг експорту зазнав

коливань. У 2022 році відбулося помірне зростання, однак у 2023 році спостерігалось значне зниження обсягів експорту зерна. Це може бути пов'язано з різноманітними економічними та кліматичними факторами.

Бразилія демонструє стійке зростання експорту зернових, що свідчить про покращення агротехнологій та збільшення продуктивності. Темпи зростання її експорту зернових у 2022 р. склали понад 287% (збільшившись майже в 3 рази, а в 2023 р. подолавши цю відмітку) [9]. Австралія, навпаки, зазнала значних коливань, але загальна тенденція залишається позитивною завдяки стабільним кліматичним умовам.

Крім Бразилії, Польща та Таїланд, демонструють значне зростання обсягів експорту у 2021–2023 рр. Натомість Україна

та Аргентина, зіткнулися зі значним зниженням обсягів експорту у 2023 році порівняно з попереднім роком, що може бути пов'язано з внутрішніми та зовнішніми викликами.

У більшості країн спостерігався приріст обсягів експорту у 2022 році порівняно з 2021 роком, проте у 2023 році темпи зростання сповільнилися або навіть перейшли до зниження. Наведені дані вказують на різні економічні та аграрні тенденції, які впливають на експорт зернових культур у різних країнах.

Проаналізуємо динаміку світового імпорту зернових культур за найбільшими країнами-імпортерами за 2021–2023 рр., дані, представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка світового імпорту зернових культур за найбільшими країнами-імпортерами за 2021–2023 рр., млрд дол. США

Країна	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Темп зростання, %	
				2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
Китай	20,0	19,5	20,5	97,5	105,6
Мексика	7,6	8,9	8,6	117,4	96,6
Японія	7,5	9,7	8,1	128,3	84,3
Іспанія	4,0	6,6	6,9	165,7	104,9
Єгипет	6,4	7,4	6,4	115,9	85,9
Індонезія	4,1	4,5	6,0	109,4	133,6
Італія	4,2	5,8	5,7	139,3	98,3
Південна Корея	5,0	6,6	5,5	130,9	84,4
Туреччина	4,2	5,4	5,1	126,4	94,5

Складено за [9]

Імпорт зернових культур в цілому демонструє стійке зростання, що відображає збільшення попиту на продовольство в різних регіонах світу. Країни, такі як Китай, Мексика та Японія, продовжують бути найбільшими імпортерами, хоча їхні показники також зазнали певних коливань.

Іспанія, Індонезія та Італія демонструють значне зростання обсягів імпорту з 2021 по 2022 роки. Наприклад, Іспанія показала суттєвий темп зростання 165,7% у 2022 році. Загалом, зростання світової торгівлі сільськогосподарською продукцією продовжує бути важливою тенденцією, підкріпленою збільшенням населення, зростанням доходів

та урбанізацією. Ці фактори сприяють зміні споживчих уподобань і збільшенню попиту на більш дорогі та різноманітні продукти харчування.

Зміни в структурі торгівлі включають зростання торгівлі продуктами переробки та збільшення частки країн, що розвиваються, у світовій торгівлі сільськогосподарською продукцією. Нові торговельні потоки між країнами Африки та Азії, також відіграють важливу роль у формуванні сучасного глобального ринку [10].

Проаналізуємо структуру світового експорту зернових культур за видами у 2021–2023 рр., табл. 3.

Динаміка світового експорту зернових культур за видами у 2021–2023 рр., млрд дол. США

Продукт	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Темп зростання, %	
				2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
Пшениця і меслін	56,8	68,3	59,2	120,1	86,7
Кукурудза	51,9	62,9	52,9	121,1	84,2
Рис	27,2	30,1	33,9	110,4	112,8
Ячмінь	10,8	10,3	10,5	95,3	101,2
Зернове сорго	3,2	3,6	2,6	112,0	71,6
Овес	1,0	1,2	1,2	113,9	105,0
Гречка, просо, та ін. злаки	1,2	1,3	1,2	107,4	90,6
Жито	0,5	0,5	0,4	89,9	91,1

Складено за [9].

Аналіз обсягів експорту зернових культур за видами у 2021–2023 роках показує, що пшениця і кукурудза залишаються провідними експортними зерновими культурами, хоча їхній обсяг експорту також зазнав змін. Спостерігалось зростання експорту рису, що свідчить про зміну спо-

живчих уподобань та збільшення попиту на цей продукт. Ячмінь, зернове сорго та овес мали більш стабільні показники експорту, хоча і з деякими коливаннями.

Динаміка структури світового експорту зернових культур у % за 2021–2023 рр. представлено на рис. 1

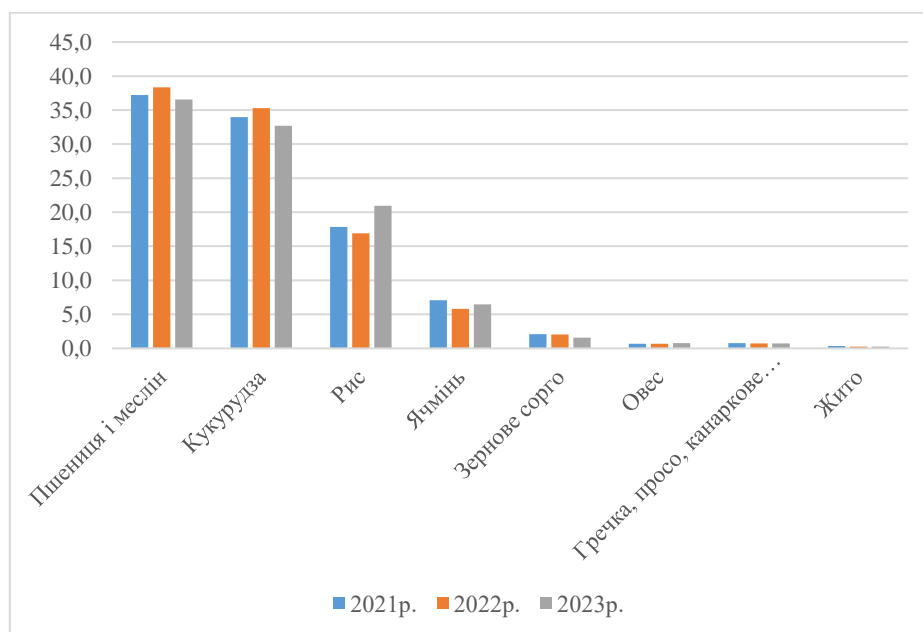

Рис. 1. Динаміка структури світового експорту зернових культур за 2021–2023 роки, %

Дані рис. 1 показують, що найбільшу частку в експорті займали пшениця і меслін та кукурудза з частками більше або менше 35%. Значне зростання спостерігалось в частці експорту рису у 2023 році. Інші культури, такі як ячмінь, зернове сорго, овес, гречка та жито, займали меншу частку в експорті, і їх частки залишались досить

стабільними і малозначущими протягом аналізованого періоду [11].

Основні сучасні тренди в міжнародній торгівлі аграрною продукцією представлено на рис.2.

1. Зростання глобального попиту на продукти харчування як результат кількох ключових факторів, які включають світове зростання населення та підвищення рівня

життя в країнах, що розвиваються. Ці тенденції впливають на збільшення попиту на основні продукти харчування, такі як зернові культури, м'ясо, молочні продукти та інші.

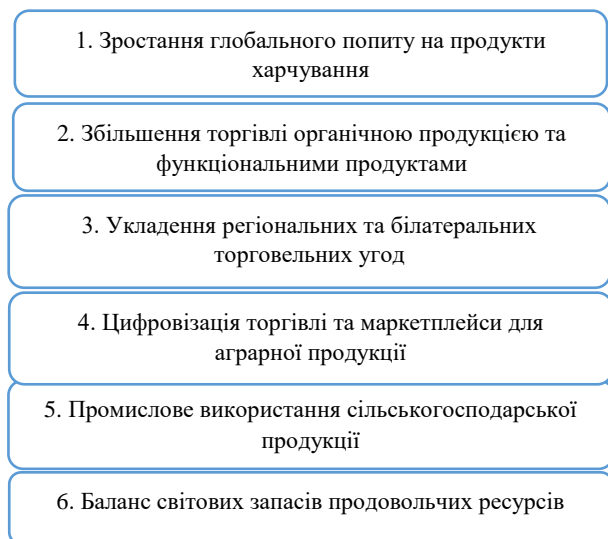

Рис. 2. Сучасні тренди в міжнародній торгівлі аграрною продукцією

2. Останніми роками спостерігається значне зростання споживчого попиту на органічні продукти та продукти з функціональними властивостями. Ця тенденція відкриває нові можливості для експорту такої продукції на міжнародні ринки.

Загалом, зростання торгівлі органічною продукцією та функціональними продуктами є важливим трендом, який не лише відповідає на зростаючий споживчий попит, але й відкриває нові можливості для експорту та економічного розвитку країн-виробників, зокрема Україна.

Слід зазначити, що органічне сільське господарство допомагає пом'якшити вплив виробничих процесів на зміну клімату та сприяє адаптації фермерів до неї, а також створює стійкі системи землеробства і при цьому захищає та покращує біорізноманіття [12].

3. Укладення регіональних та міжнародних торговельних угод відіграє важливу роль у розширенні доступу українських аграрних виробників на зовнішні ринки. Особливо значущою є Угода про асоціацію з Європейським Союзом, яка відкриває численні можливості для експорту української сільськогосподарської продукції

до країн ЄС. Це вимагає від українських виробників дотримання європейських стандартів якості та безпеки, покращення виробничих процесів і стимулюватиме до підвищення загальної якості продукції, що позитивно впливатиме на конкурентоспроможність на світових ринках.

Диверсифікація ринків – укладення угод з різними країнами та регіонами дозволяє українським виробникам диверсифікувати свої експортні ринки, зменшуючи залежність від окремих країн чи регіонів. Це робить аграрний сектор менш вразливим до коливань попиту на окремих ринках та політичних ризиків.

Розширення асортименту продукції – доступ до нових ринків стимулює українських виробників до розширення асортименту продукції, включаючи виробництво нішевих та високоцінних товарів, які користуються попитом на зовнішніх ринках. Це дозволяє українським компаніям займати нові сегменти ринку та збільшувати свою частку на міжнародній арені [13].

Загалом, укладення регіональних та білатеральних торговельних угод сприятиме подальшій інтеграції України у глобальну економіку, забезпечуючи доступ до нових ринків збуту та стимулюючи розвиток аграрного сектору.

4. Використання цифрових технологій у торгівлі аграрною продукцією значно змінює підходи до управління ланцюгом постачання, моніторингу якості продукції та підвищення ефективності торгівлі. Цифровізація позитивно впливає на аграрний сектор:

Система управління ресурсами підприємства (ERP) дозволяє аграрним підприємствам інтегрувати різні бізнес-процеси, включаючи закупівлі, виробництво, логістику, фінанси та продажі. Це забезпечує прозорість, знижує витрати та покращує ефективність управління ланцюгом постачання. Трекінг та моніторинг – використання GPS та RFID технологій для відстеження переміщення товарів у реальному часі покращує управління запасами та логістикою. Це дозволяє зменшити втрати продукції, оптимізувати маршрути доставки та забезпечити своєчасне постачання.

Впровадження IoT пристроїв дозволяє здійснювати постійний моніторинг умов зберігання та транспортування аграрної продукції (температура, вологість, освітлення тощо). Це допомагає запобігати псуванню продуктів та зберігати їхню якість на високому рівні.

Системи контролю якості – використання сучасних аналітичних інструментів та програмного забезпечення для контролю якості продукції на всіх етапах виробництва і постачання забезпечує відповідність продукції міжнародним стандартам.

Використання маркетплейсів для позабіржової торгівлі аграрною продукцією скоротить кількість посередників, знизить витрати на реалізацію продукції та збільшить доходи виробників.

Цифровізація торгівлі аграрною продукцією та використання маркетплейсів створюють нові можливості для підвищення ефективності та конкурентоспроможності українських аграрних виробників на міжнародних ринках. Впровадження сучасних технологій дозволяє забезпечити високу якість продукції, оптимізувати бізнес-процеси та покращити економічні результати.

5. Сільськогосподарська продукція також використовується для промислових цілей, зокрема виробництва біопалива із сільськогосподарської сировини, такої як: кукурудза, соя та цукрова тростина, що впливає на баланс продовольчих ресурсів.

6. Зміни у виробництві та споживанні сільськогосподарської продукції мають глибокий вплив на баланс світових запасів продовольчих ресурсів. Зростання виробництва біопалива і промислове використання сільськогосподарської продукції може призводити до появи дефіциту продовольства на глобальному рівні. Це також може впливати на продовольчу безпеку, особливо в країнах, які залежать від імпорту продовольства.

Збільшення виробництва біопалива та промислового використання сільськогосподарської продукції створює значні виклики для глобальної продовольчої безпеки. Ці зміни вимагають комплексного підходу до управління продовольчими ресурсами та розробки стратегії, спрямованої на забезпе-

чення стабільності та доступності продовольства для всіх країн.

Таким чином, світова торгівля сільськогосподарською продукцією сьогодні підкреслюється кількома ключовими тенденціями. Однією з них є зростаюча увага до якості та стандартів безпеки продукції, що ставить нові вимоги перед виробниками і експортерами. Глобальна диверсифікація ринків також відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та ризик-менеджменту. Технологічні інновації і цифрові рішення сприяють підвищенню ефективності виробництва та управління ланцюгами постачання. Зміна клімату також відчутно впливає на сільське господарство, ставлячи під загрозу сталість виробництва. Отже, розвиток стратегій, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності і сталість продукції, є ключовим завданням для країн у системі міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Проблеми продовольчої безпеки України, пов'язані з міжнародною торгівлею згруповано в ключові фактори і представлено на рис. 3.

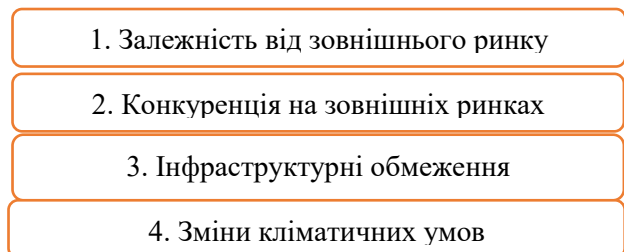

Рис. 3. Проблеми продовольчої безпеки України, пов'язані з міжнародною торгівлею

Проблеми продовольчої безпеки України, пов'язані з міжнародною торгівлею можуть бути наступними:

1. Україна є великим експортером зернових, проте значною мірою залежить від імпорту інших видів продукції, таких як: м'ясо та молочні вироби [13]. Це створює кілька викликів для продовольчої безпеки країни, а саме:

1. Нестабільність міжнародних ринків: – зміни в світових цінах на зернові та інші продукти можуть впливати на внутрішні ціни в Україні, що призводить до нестабільності національного ринку;

– валютні коливання також можуть впливати на вартість імпортованих товарів, підвищуючи ціни на критично важливі продукти харчування для споживачів.

2. Залежність від імпортних продуктів:

– незважаючи на високий рівень виробництва зернових, Україна значною мірою залежить від імпорту м'яса та молочних продуктів, що робить її вразливою до змін у світовій торгівлі та політиці інших країн [14];

– перебої в міжнародних постачаннях можуть призвести до дефіциту певних продуктів на внутрішньому ринку.

II. Українські аграрні виробники стикаються з серйозною конкуренцією на світових ринках, з глобальними торговельними війнами та санкціями, що може негативно впливати на експортні можливості України, змушуючи її шукати нові ринки збуту або знижувати ціни на продукцію. Санкції або торговельні обмеження з боку інших країн можуть зменшити доступ української продукції до міжнародних ринків.

Конкуренція з іншими великими експортерами сільськогосподарської продукції, такими як: США, Бразилія, та Аргентина, створює високу конкуренцію на ринку зернових, що може знижувати експортні ціни та обсяги експорту українських виробників.

Високі стандарти якості продукції та екологічні вимоги на міжнародних ринках можуть потребувати додаткових витрат для українських виробників на сертифікацію та покращення технологій виробництва.

III. Розвиненість транспортної інфраструктури та торговельних шляхів є критичним фактором для ефективної торгівлі:

1. Недостатня транспортна інфраструктура:

– відсутність достатньої кількості сучасних портів, залізниць та автомагістралей може обмежувати можливості експорту та імпорту продукції, збільшуючи логістичні витрати;

– проблеми з транспортуванням можуть призводити до втрат продукції та зниження її якості під час перевезення.

2. Логістичні виклики:

– перебої в ланцюгах постачання, викликані пандемією, війнами або іншими глобальними подіями, можуть ускладнювати процеси імпорту та експорту, підвищуючи витрати на логістику та знижуючи ефективність торгівлі.

IV. Кліматичні зміни мають значний вплив на аграрне виробництво та продовольчу безпеку:

1. Негативні кліматичні зміни:

– зміни температурних режимів, частота екстремальних погодних явищ та зниження рівня опадів можуть призводити до зменшення врожайності та якості продукції;

– нестабільність кліматичних умов ускладнює прогнозування врожаїв, що створює ризики для планування експорту та забезпечення внутрішнього ринку продовольством.

2. Адаптація до змін клімату:

– виробники змушені інвестувати у нові технології та методи ведення сільського господарства, такі як зрошення, адаптивні сорти рослин та захист від шкідників, щоб підтримувати стабільні врожаї в умовах зміни клімату;

– державна політика та підтримка у галузі сільського господарства повинні враховувати ці виклики для забезпечення продовольчої безпеки країни в умовах глобальних змін.

Таким чином, міжнародна торгівля аграрною продукцією впливає на продовольчу безпеку України, забезпечуючи нові можливості для експорту, але одночасно ставлячи нові виклики перед внутрішнім ринком та виробниками. Через це важливо ефективно управляти агропромисловим сектором, збалансовуючи інтереси експортерів і внутрішні потреби країни в продовольчих ресурсах.

Висновки. В результаті проведеного аналізу міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією було з'ясовано сучасні тренди та основних гравців на світовому ринку даної продукції. Було досліджено можливі виклики та проблеми продовольчої безпеки України, встановлено, що міжнародна торгівля сільськогосподарською продукцією впливає на продовольчу безпеку України, забезпечуючи нові можливості для експорту, але одночасно ставлячи виклики

перед внутрішнім ринком та виробниками. Через це важливо ефективно управляти агропромисловим сектором, збалансовуючи інтереси експортерів і внутрішні потреби країни в продовольчих ресурсах.

Досліджено структурні зміни зовнішньої торгівлі України аграрною продукцією, які за останні роки показують значні коливання у виробництві, експорті та імпорті зернових культур. Експорт зернових культур, таких як кукурудза, пшениця, ячмінь, інші злаки, зазнав значних коливань, зокрема: експорт кукурудзи зменшився у 2023 році порівняно з 2022 роком, що відображається на зниженні обсягів та попиті на цей продукт. Імпорт зернових культур також демонструє великі зміни, зокрема: імпорт рису зріс значно у 2022 році, але зменшився в 2023 році. Кукурудза та пшениця також показали зниження у 2023 році. Відбулися структурні зміни у співвідношенні між видами культур, що експортуються та імпортуються, зокрема: збільшення експорту певних видів культур (наприклад, пшениці і месліну у 2023 році) може свідчити про зміну стратегій виробників та попит на світовому ринку. Великий вплив на зміни у зовнішній торгівлі мають міжнародні економічні та політичні умови, кліматичні зміни, конкуренція на ринках та внутрішні фактори, такі як виробничі можливості та інфраструктура.

Охарактеризовано світові тенденції міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією. Світова торгівля сільськогосподарською продукцією сьогодні характеризується кількома ключовими тенденціями. Однією з них є зростаюча увага до якості та стандартів безпеки продукції, що ставить нові вимоги перед виробниками і експортерами. Глобальна диверсифікація ринків також відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та ризик-менеджменту. Технологічні інновації і цифрові рішення сприяють підвищенню ефективності виробництва та управління ланцюгами постачання. Зміна клімату також відчутно впливає на сільське господарство, ставлячи під загрозу сталість виробництва. Отже, розвиток стратегій, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності і сталість продукції, є ключовим завданням для країн у системі

міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Розширення міжнародної співпраці, впровадження інноваційних технологій у виробництво, покращення якості продукції та розвиток стійких методів ведення сільськогосподарства є ключовими чинниками, що сприятимуть стабільному зростанню українського аграрного сектору. Ці заходи також сприятимуть зміцненню позицій України на міжнародних ринках навіть в умовах воєнного стану, забезпечуючи стабільний економічний розвиток країни

Література

1. Кваша С.М., Григор'єв С.О. Сутність та особливості аграрного ринку. *Вісник ОНУ ім. Мечникова*. 2016. Т. 21. Вип. 8(50). URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2016_21_8/13.pdf.
2. Саблук П.Т., Білорус О.Г., Власов В.І. Глобалізація і продовольство: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2008. 632 с.
3. Формування глобального і регіонального ринків сільськогосподарської сировини та продовольства: монографія. [Ю.О. Лупенко, М.І. Пугачов, Духницький Б.В. та ін.; за ред. Ю.О. Лупенка, М.І. Пугачова]. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2015. 320 с.
4. Кириленко І.Г., Івченко В.Є., Дем'янчук В.В. Продовольча безпека України в світлі сучасних тенденцій світової економіки. *Економіка АПК*. 2017. № 8. С. 5-14.
5. Кириленко І.Г., Івченко В.Є., Дем'янчук В.В. Основні тенденції розвитку світового продовольчого ринку та виробництво продовольства в Україні. *Економіка АПК*. 2018. № 9. С. 34-45.
6. Федосєєва Г.С. Формування конкурентних переваг виробників сільськогосподарської продукції України на зовнішніх ринках: теорія, методологія, практика: дис. д-ра с.-г. наук: 08.00.04 / Миколаїв. нац. аграр. ун-т. Миколаїв, 2019. 447с.
7. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН. Fao. URL: <https://www.fao.org/home/en/>
8. Стратегічні рамки. Fao. URL: <https://www.fao.org/strategic-framework/en>
9. Trade Map. Перелік експортованої продукції для обраного товару (Зернові). URL: https://www.trademap.org/Product_SelProduct_TS.aspx?nvpm=1%7c%7c%7c%7c%7c10%7c%7c%7c4%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1
10. World Economic Outlook. April 2024. Imf. URL: <https://www.imf.org/external/datamapper/datasets/WE>
11. Trade Map. Торгова статистика для розвитку міжнародного бізнесу. Міжнародний торговий центр (ITC) URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx>
12. Вагонова О.Г., Тимошенко Л.В., Чорнобаєв В.В., Терехов Є.В., Госалов Ю.С. Зовнішня торгівля органічною продукцією в контексті

сталого розвитку. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2024. № 2. С. 106-115.

13. Україна залишається в п'ятірці найбільших експортерів сільськогосподарської продукції до ЄС. Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3286008-ukraina-zalisaetsa-v-patirci-najbilsih-eksporteriv-silskogospodarskoi-produkcii-do-es.html>

14. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/>

References

1. Kvasha, S.M. & Hryhoriev, S.O. (2016). Sutnist ta osoblyvosti ahrarnoho rynku. *Visnyk ONU im. Mechnykova*, Vol. 21, 8(50). Retrieved from http://visnyk-onu.od.ua/journal/2016_21_8/ 13.pdf

2. Sabluk, P.T., Bilorus, O.H., & Vlasov, V.I. (2008). *Hlobalizatsiia i prodovolstvo*. Kyiv: NNTs «IAE».

3. Lupenko, Yu.O., Puhachov, M.I., Dukhnytskyi, B.V., «et al.». (2015). *Formuvannia hlobalnoho i rehionalnoho ryнкiv silskogospodarskoi syrovyny ta prodovolstva*. Yu.O. Lupenko & M.I. Puhachov (Eds.). Kyiv: NNTs «IAE».

4. Kyrylenko, I.H., Ivchenko, V.Ye., & Demianchuk, V.V. (2017). *Prodovolcha bezpeka Ukrainy v svitli suchasnykh tendentsii svitovoi ekonomiky*. *Ekonomika APK*, (8), 5-14.

5. Kyrylenko, I.H., Ivchenko, V.Ye., & Demianchuk, V.V. (2018). *Osnovni tendentsii rozvytku svitovoho prodovolchoho rynku ta vyrobnytstvo prodovolstva v Ukraini*. *Ekonomika APK*, (9), 34-45.

6. Fedosieieva, H.S. (2019). *Formuvannia konkurentnykh perevah vyrobnykiv silskogospodarskoi produktsii Ukrainy na zovnishnikh ryнкakh: teoriia,*

metodolohiia, praktyka. Extended abstract of Doctor's thesis. Mykolaiv: Mykolaivskiy natsionalnyi ahrarnyi universytet.

7. *Prodovolcha ta silskogospodarska orhanizatsiia OON*. Fao. Retrieved from <https://www.fao.org/home/en/>

8. *Stratehichni ramky*. Fao. Retrieved from <https://www.fao.org/strategic-framework/en>

9. Trade Map. *Perelik eksportovanoi produktsii dlia obranoho tovaru (Zernovi)*. Retrieved from https://www.trademap.org/Product_SelProduct_TS.aspx?nvp=1%7c%7c%7c%7c10%7c%7c%7c4%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1

10. *World Economic Outlook*. April 2024. Imf. Retrieved from <https://www.imf.org/external/datamapper/datasets/WEO>.

11. Trade Map. *Torhova statystyka dlia rozvytku mizhnarodnoho biznesu. Mizhna-rodnyi torhovyi tsentr (ITC)*. Retrieved from <https://www.trademap.org/Index.aspx>

12. Vahonova, O.H., Tymoshenko, L.V., Chornobaiev, V.V., Terekhov, Ye.V., & Hosalov, Yu.S. (2024). *Zovnishnia torhivlia orhanichnoi produktsiieiu v konteksti staloho rozvytku*. *Ekonomichni visnyk Dniprovskoi politekhniki*, (2), 106-115.

<https://doi.org/10.33271/ebdut/86.106>

13. *Ukraina zalyshtaietsia v piatirtsi naibilshykh eksporteriv silskogospodarskoi produktsii do YeS*. Ukrinform. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3286008-ukraina-zalisaetsa-v-patirci-najbilsih-eksporteriv-silskogospodarskoi-produkcii-do-es.html>

14. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. Retrieved from <https://minagro.gov.ua/>

CURRENT TRENDS IN WORLD AGRICULTURAL TRADE BY PRODUCT: THE PLACE AND ROLE OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF ITS OWN FOOD SECURITY

*S. O. Herashchenko, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Dnipro University of Technology,
V. V. Chornobaiev, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Dnipro University of Technology,
S. R. Abramovska, Student, Dnipro University of Technology*

Methods. The methods used as the methodological basis of the study were: analysis and synthesis - when identifying modern trends in the development of international trade in agricultural products; factor analysis – when identifying factors that stimulate the growth of international trade in agricultural products; generalization – when processing statistical data with the aim of establishing the dynamics of global export and import of grain crops by the largest exporting countries; normative analysis – when formulating recommendations for improving the position of Ukraine on the world market of agricultural products and creating conditions for its food security.

Results. Current global trends in the development of international trade in agricultural products were considered, and the main subjects of the global agricultural market are singled out. The place of Ukraine in the world market of agricultural products is determined and the role played by the country in shaping the offer of the specified product is shown. The main problems of Ukraine's food security, which are related to its participation in international trade and economic relations in the agrarian sector of the economy, are singled out. Recommendations were given to strengthen

Ukraine's competitive position on the world market of agricultural products and create conditions for its food security.

Novelty. The main global trends in the field of international trade in agricultural products were proposed, which is based on a comparative analysis of challenges and opportunities for a country that participates in the international exchange of agricultural products. The weak and strong sides of Ukraine's participation in the international trade of agricultural products have been identified in view of its economic security. New opportunities and challenges for the export of nationally produced agricultural products have been identified.

Practical value. The conducted analysis provides an understanding of the state and development trends of the world market of agricultural products, which allows to strengthen the place and role of Ukraine in trade and economic relations with other countries of the world, as well as to create conditions for its food security.

Keywords: world market of agricultural products, food security, problems of food security of Ukraine.

Надійшла до редакції 29.08.24 р.